आपतकालीन बाल कोष सञ्चालन कार्यविधि-२०७८

आपतकालीन एवं जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकाको संरक्षणका लागि पुर्वीचौकि गाउपालिका गाउँ कार्यपालिका द्वारा जारी गरिएको आपतकालीन बालकोष सञ्चालन कार्यविधि — २०७८

पुर्वीचौकी गाउपालिका भित्रका आपतकालीन एव जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकाहरुको तत्काल संरक्षण, उद्धार, राहत वितरण र पारिवारिक पुर्नस्थापना गर्न तथा बालबालिकाको हकहितको संरक्षण र सम्वद्र्धन गर्नका लागि नेपालको संविधान २०७२ को भाग १८ अन्तरगतको धारा २२६ बमोजिम गाउँसभाले स्थानिय तहको अधिकार क्षेत्रसगँ सम्वन्धीत बिषयमा कानुन बनाउन सक्ने व्यवस्था तथा स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद १५ को दफा १०२ मा भएको •रप व्यवस्था अनुसार , नेपालको बालबालीका सम्वन्धी ऐन, २०७५ को परिच्छेद ६ अनुरुप बालअधिकार तथा बालकल्याण सम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था अन्तरगतको दफा ६३ बाल कोष को उपदफा (१) बमोजिम बालबालिकालाई तत्काल उद्दार, राहत र पुनरुथापना गर्न तथा क्षतिपूर्ति प्रदान गर्नेकाम समेतका लागि एक बाल कोष रहने मर्म बमोजिम स्थानीय स्तरमा आर्थिक स्रोत सङ्कलन गरी बालबालिकाको हितकालागि परिचालन गर्न पुर्वीचौकी गाउपालिका गाउँ कार्यपालिकाले पुर्वीचौकी पालिका बाल संरक्षेण समिति/वडा बालसंरक्षण समितिले पालिका तथा वडा स्तरीय आपतकालिन बाल कोषको स्थापना गर्ने भनी गरेको निर्णय बमोजिम उक्त कोष सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमको कार्यविधि २०७८ स्वीकृत गरी लागु गरिएको छ ।

<u>१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:</u>

क) यो कार्यविधिको नाम " आपतकालिन बाल कोष संचालन कार्यविधि - २०७८" रहेको छ ।

ख) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाको बैठकले स्वीकृत गरेको मिति देखि तुरुन्त लागू हुनेछ ।

<u>२. विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलगेमा यस कार्यविधिमा:</u>

क) "कोष" भन्नाले यस कार्यविधिको ३ नं. बुदामा उल्लेख गरे बमोजिम स्थापना गरिएको पालिका/वडा स्तरीय आपतकालिन बाल कोष सम्झनुपर्दछ ।

ख) पालिका बालसंरक्षण समिति भन्नाले गाउँपालिका भित्र गठित बाल संरक्षण समिति र वडा बाल संरक्षण समिति भन्नाले वडा पालिका भित्रका वडामा गठित बाल संरक्षण समितिलाई बुझ्नुपर्दछ ।

ख) "वडा कार्यालय" भन्नाले गाउँपालिका भित्रका वडा कार्यालयहरु लाई सम्झनुपर्दछ ।

ग) "आपतकालिन अवस्था एवं जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिका" भन्नाले कार्यविधिको ११ नं. बुदामा उल्लेखित बालबालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।

घ) "सञ्चालक समिति" भन्नाले कार्यविधिको ६ नं. बुंदामा उल्लेख गरेबमोजिम गठन भएको समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।

३. आपतकालिन बालकोषको उद्देश्य

१) आपतकालिन तथा जोखिममा अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्दार गर्ने,

२) आपतकालिन तथा जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकाहरुलाई राहत उपलब्ध गराउने,

३) आपतकालिन तथा जोखिममा रहेका बालबालिकालाई पारिवारिक पुर्नस्थापना गर्ने,

४) आवश्यक मनोसामाजिक परामर्श तथा स्वास्थ्य उपचार सहयोग गर्ने

५) आपतकालिन तथा जोखिम अवस्थामा रहेको बालअधिकार संरक्षण र सम्वर्द्धनको सुनिश्चितता गर्ने,

४. कोषको स्थापना:

१) पुर्वीचौकी गाउँपालिका अन्तर्गतको पालिका बाल संरक्षण समिति र वडा बालसंरक्षण समितिको बैठकबाट स्वीकृत भई जोखिम वा आपतकालीन अवस्थामा रहेका वडा तथा नगर भित्रका बालबालिकाको संरक्षण गर्न पालिका तथा वडामा आपतकालिन बाल कोषको स्थापना गरिएको हुनेछ

२) बाल कोषमा देहाय बमोजिमको रकम जम्मा हुनेछ ।

क) पुर्वीचौकी गाउपालिकाले यस कोषमा जम्मा गर्न पठाएको रकम,

ख) वडाले यस कोषमा जम्मा गर्न पठाएको रकम,

ग) विभिन्न संघ-संस्था वा व्यक्तिबाट सहयोग स्वरुप प्राप्त हुने रकम,

घ) कोषलाई अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम,

५. कोषमा रकम जम्मा गर्न सक्ने :

बालबालिकाको क्षेत्रमा नेपाल भित्र कार्यरत रही गाउपालिका/वडा कार्यालय सँग सहकार्य गर्न चाहने अन्तरराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरुले इच्छाएको रकम कोषमा जम्मा गर्न सक्ने छन् ।

६. सञ्चालक समितिको गठन:

कोषको व्यवस्थापन, सञ्चालन एवं स्रोतको खोजी गर्न देहाय बमोजिमको नगर तथा वडा सञ्चालक समिति रहनेछ ।

१) पालिका सञ्चालक समिति

क) उपाध्यक्ष एवं नीजले तोकेको गाउँकार्यपालिकाको सदस्य	संयोजक
ख) पालिकास्तरीय बालसंरक्षण समिति संयोजक	सदस्य
ग) पालिकास्तरीय बाल संरक्षण समिति प्रतिनिधि	सदस्य
घ) पालिकास्तरीय बाल सञ्जाल प्रतिनिधि	सदस्य
ङ) गाउपालिकाको महिला, बालबालिका शाखा हेर्ने सम्पर्क व्यक्ति	सदस्य सचिव

२) वडा सञ्चालक समिति

क) वडास्तरीय बालसंरक्षण समिति संयोजक	संयोजक
ख) वडा स्तरीय बाल संरक्षण समितिबाट मनोनित महिला सदस्य	सदस्य
ग) वडा स्तरीय बालक्लब सञ्जालले मनोनयन गरेको प्रतिनिधी	सदस्य
घ) समाजसेवी तथा सहकारी प्रतिनिधि	सदस्य
ङ) सम्बन्धीत वडाको सचिव	सदस्य सचिव

७. सञ्चालक समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार

सञ्चालक समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ::

(क) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्धार गर्ने, स्वास्थ्योपचार गर्ने, पुनरुथापना गर्ने तथा त्यस्ता बालबालिकालाई राहत दिने सम्बन्धमा आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने,

(ख) कुनै बालबालिका जोखिम अवस्थामा भए वा नभएको निर्धारण गर्ने,

(ग) स्वीकृत कार्यक्रमको लागि कोष परिचालन गर्ने वा गराउने,

(घ) स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने,

(ङ) बाल संरक्षण समितिसंग मिलेर जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिका सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने वा गराउने,

(च) गाउँपालिका र वडाले दिएको निर्देशन पालना गर्ने

(छ) बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय तथा संस्थासँग समन्वय गर्ने,

(ज) कोष वृद्धिको लागि आवश्यक नीति र रचनात्मक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने ।

(झ) प्रत्येक ६ महिनामा कार्यप्रगति विवरण गाउपालिका, वडा कार्यालयमा पेश गर्ने,

(ञ) कोषको आय/व्ययको विवरण अद्यावधिक गरी गाउपालिका, वडा कार्यालय, पालिका/वडा बाल संरक्षण समितिमा पेश गर्ने,

च) आपतकालिन अवस्थाका बालबालिकाको संरक्षणका लागि अन्य आवश्यक काम गर्ने,

छ) कोषको वृद्धिमा सहयोग गर्ने संघ-संस्था वा व्यक्तिको विवरण अद्यावधिक गर्ने,

८. सञ्चालक समितिले गर्न नहुने कामहरु,

सञ्चालक समितिले देहायका काम गर्न गराउन हुँदैन ।

क) कोषको रकम हिनामिना गर्ने वा कोषको उद्देश्य विपरित समितिका कुनै सदस्य वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई लगानी गर्न

ख) आपतकालिन अवस्थाका बालबालिकाको तत्काल उद्दार तथा संरक्षण गर्ने कार्यबाहेक अन्य कार्यमा कोषको रकम खर्च गर्न ।

९. सञ्चालक समितिको बैठक,

आपतकालिन अवस्थाका बालबालिकाहरुको संरक्षणको लागि पालिका बाल संरक्षण तथा सम्वद्र्धन समितिको कार्यालयमा परेका निवेदन उपर छलफल र निर्णय गर्न सञ्चालक समितिको बैठक देहाय बमोजिम बस्नेछ ।

क) सञ्चालक समितिको बैठक संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा आवश्यकता अनुसार बस्नेछ

ख) सञ्चालक समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको संयोजकले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा सञ्चालक समितिको सदस्य सचिवले गर्नेछ ।

ग) सञ्चालक समितिले सहमतिका आधारमा निर्णय गर्नेछ र सहमति नभएमा वहुमतले गरेको निर्णय मान्य हुनेछ ।

घ) सञ्चालक समितिको निर्णय सदस्य–सचिवले प्रमाणीत एवं अद्यावधिक गरी राखेछ ।

ङ) सञ्चालक समितिको सम्पर्क स्थान पालिका तथा वडा बालअधिकार संरक्षण तथा सम्वद्र्धन समितिको कार्यालयमा रहनेछ ।

<u>१०. लेखा परिक्षण:</u> पुर्वीचौकी गाउपालिकाले नियुक्त गरेको लेखापरिक्षकबाट प्रत्येक वर्ष आय–व्ययको विवरणको लेखापरिक्षण गराउनुपर्नेछ ।

<u>११. आपतकालीन एवं जोखिम अवस्थाका बालबालिका अन्तरगत देहायका बालबालिका पर्दछन:–</u>

१) जोखिमपूर्ण श्रममा संलग्न रहेका,

२) यौनशोषण, यौन दुर्व्यवहार, बेचबिखन वा ओसार पसारमा परेका,

३) शारीरिक वा मानसिक यातना वा भेदभाव जस्ता दुर्व्यवहारबाट पिडित,

४) अपांगतामा भएका,

५) दुर्घटनामा परेका वा प्राकृतिक वा दैवी प्रकोपमा परेका,

६) हिंसाबाट प्रभावित एवं पिडित भएका,

७) हराएका वा बेवारिसे अवस्थामा फेला परेका,

८) ऋणको कारणले बन्धकमा रहेका वा जबरजस्ती श्रममा लगाई पिडित भएका,

९) बावु/आमा कारागार वा हिरासतमा रहेको वा कुनै कसुरसंग सम्बन्धीत रहेको कारणले बेवारिसे भएका,

१) बावुआमा वा आफन्तजनको संरक्षणबाट बंचित भएका,

११) सुस्त मनस्थीति भएका,

१२) अपहरण वा शरिर बन्धकमा परेका,

१३) सडक बालबालिका,

१४) एच.आई.भि.संक्रमित तथा प्रभावित भएका,

१५। समितिले तोकेका अन्य बालबालिका ।

१२. निवेदन दिन सक्ने:

यस कार्यविधिको ११ नं. बुदामा उल्लेख गरिएका बालबालिकाहरुको संरक्षण, उद्धार तथा राहतको लागि आफ्नो परिचय खुल्ने गरी पुर्वीचौकी गाउँपालिका वा सम्बन्धित वडाहरु मा बसोबास गर्ने जोसुकै सरोकारवाला/व्यक्तिले नगर/वडा बाल अधिकार संरक्षण समितिको कार्यालयमा बालबालिकाको विस्तृत विवरण खुल्नेगरी निवेदन दिन सक्नेछ ।

१३. खाताको सञ्चालन :

आपतकालिन बाल कोषको रकम समितिको निर्णयले कुनै पनि नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त "क" वा "ख" वर्गको बैकमा खाता खोली जम्मा गर्न सकिनेछ । खाता सञ्चालन गर्ने क्रममा चल्ति वा बचत दुवै प्रकारको खातामा खोल्न सकिनेछ साथै सञ्चालक समितिको संयोजक सचिवको संयुक्त हस्ताक्षरमा खाता सञ्चालनमा रहनेछ ।

१४. कोषको रकम फ्रिज नहुने : प्रचलित कानुनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कोषको रकम खर्च नभए आर्थिक बर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेमा त्यस्तो रकम फ्रिज हुने छैन ।

१५. खर्चको सिमा: कोषको जम्मा भएको रकम मध्य न्युनतम ५०% रकम खर्चहुनु भन्दा अगाडिनै श्रोतको खोजी गर्नुपर्नेछ । कोषको न्युनतम २० प्रतिशत रकम मौज्दात रहनपर्नेछ ।

१६. कार्यविधिको व्याख्या तथा संशोधन : यस कार्यविधिमा भएका व्यवस्थाहरुमा कुनै विवाद आएमा सञ्चालक समितिको व्याख्या नै अन्तिम निर्णय हुनेछ साथै संशोधन आवश्यक भएमा सञ्चालक समितिले साझेदार संघसंस्था र सरोकारवाला पक्षहरुसंग छलफल गरी उनीहरुको सहमतिमा संशोधन गर्न सकिनेछ ।

१७. कोष खारेज हुन सक्ने अवस्था : कुनै कारणवस कोष सञ्चालन गर्न आवश्यक नभएमा प्रयाप्त कारणहरु सहित सञ्चालक समिति र पालिका/वडा समितिको संयुक्त निर्णयले खारेज गर्न सकिनेछ र कोष खारेज भएमा कोषमा रहेको रकम पालिका वडा बाल संरक्षणको अगुवाईमा बालहितकारी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।